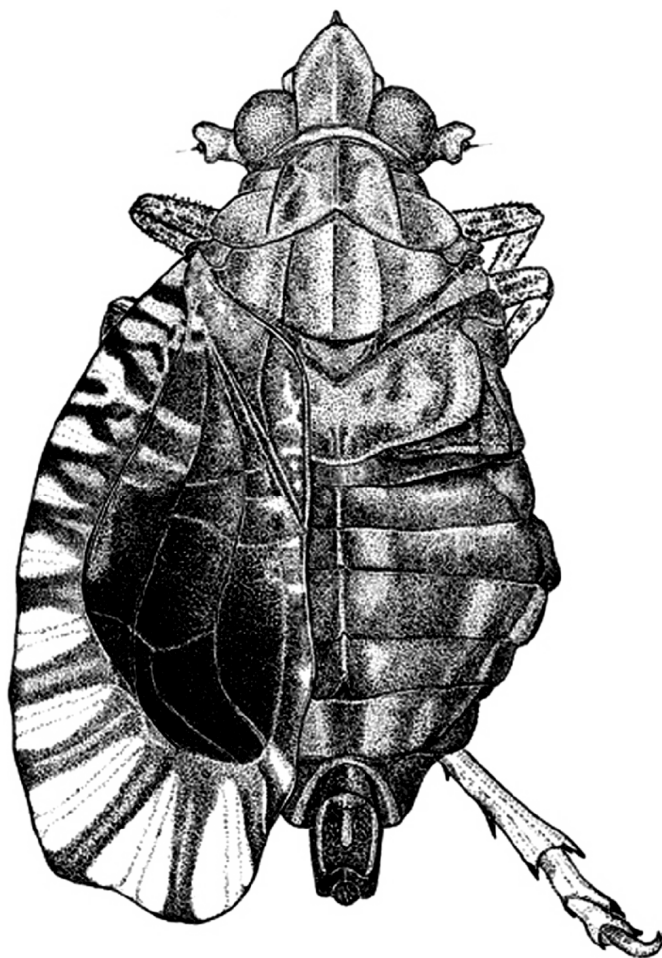

Rovarász Híradó

A Magyar Rovartani Társaság tájékoztatója
82. szám, 2016. május

Tartalom:

Rovarász elődeink — Sajtófigyelő — Rövid hírek
Könyvismertetés

Rovarász Híradó

a Magyar Rovartani Társaság
negyedéves tájékoztatója

A tájékoztatóban megfogalmazott vélemények nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőbizottság és a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének álláspontját.

A Rovarász Híradót alapította 1989-ben: Nagy Barnabás

Felelős szerkesztő: Haltrich Attila (HA)

Szerkesztőbizottság: Balázs Klára (BK), Mészáros Zoltán (MZ), Merkl Ottó (MO), Nagy Barnabás (NB), Rozner István (RI), Szalóki Dezső (SzD), és Szócs Gábor (SzG).

Szerkesztőség:

BCE, KeTK, Rovartani Tanszék,
1118 Budapest, Ménesi út 44.

Telefon: 4826219

drótposta: attila.haltrich@uni-corvinus.hu

Magyar Rovartani Társaság (MRT)

1088 Budapest, Baross utca 13.

www.magyarrovartanitasag.hu

A Magyar Rovartani Társaság célja és feladata a rovaran általános művelése, elsősorban a magyarországi rovarvilág kutatása és vizsgálata, valamint a rovartani ismeretek terjesztése.

Elnökség (2015)

Elnök:	Vig Károly
I. alelnök:	Merkl Ottó
II. alelnök:	Szócs Gábor
Titkár:	Puskás Gellért
Előadásszervező titkár:	Koczor Sándor
Szerkesztő:	Merkl Ottó
Pénztáros:	Szalóki Dezső
Ellenőr:	Balázs Klára
Jegyző:	György Zoltán

Ülések – a nyarat kivéve – minden hónap harmadik péntekén a **BCE Kertészettudományi Karán, az „E” épület E/2 termében (Budapest XI., Ménesi út 45), délután 4 órakor.**

Illusztráció

Címlapon:

Trypetimorpha japonica Ishihara, 1954

(Homoptera, Archaeorrhyncha: Tropiduchidae)

Rajz: Orosz András

Érdekes volt követni az „évezred bagolylepkeperét” éveken keresztül. Azt, hogy egy rovar lárváinak feltételezett elpusztításáért 1,5 milliárd Ft-ra (!) szándékoztak megbüntetni egy magánszemélyt és ezt komolyan is gondolták, hiszen elindították a jogi herce-hurcát. (lásd a Sajtófigyelőben!)

Jó, persze, aki követi a napi híreket, az tudja, hogy első fokon kap 5 évet a vélelmezett bűnöző, hogy aztán másodfokon felmentsék. És mindeközben évek, ha nem egy évtized telik el. Valahol olvastam, hogy az a tény, hogy ma már a kutyáknak, macskáknak is olyan jogaik vannak, ami régen elképzelhetetlen volt („agyonverték, mint egy kutyát”, emlékszik még valaki erre a mondásra?), az is tulajdonképpen az *emberi jogokat* erősíti. Pontosabban, „érzékenyebbé” tesz bennünket irántuk. Hiszen ha már az állatkínzásért emberek kapnak ma Magyarországon letöltendő, akkor miért ne kaphatna valaki kevesebbet is azt, aki embertársain követ el erőszakot?

És mégis, valahogy egy percig sem hittem, hogy ennek a lepke-pernek lesz eredménye. Itt azért még nem tartunk.

Szomorúan olvastam, ahogy honfitársaink, vagy maguk az újságírók viszonyultak a szóban forgó „lepkefajtához”, ill. az egész fajvédelemhez. Ahogy Varga Zoltán professzor is szomorúan jegyezte meg levelében, reagálva a hírre a lepkészet levelező fórumán: „*A természetesen esett sebek remélhetően begyógyulnak, a természetvédelem ügyén esett kár sokkal kevésbé...*”

HA

Rovarász elődeink

Emlékezés Izsák Zoltánra (1951-2016)

(átvéve a http://lepkeskonyvek.blog.hu/2016/06/17/izsak_zoltan lapról)

A Magyar Természettudományi Múzeum Állattárában találkoztam **Izsák Zoltánnal**, aki Csíkszeredában lakott és gimnáziumi biológiatanár volt. Dr. Vojnits András, a lepkegyűjtemény akkori vezetője mutatott be egymásnak bennünket. Engem úgy, mint Erdély szerelmesét, őt pedig, mint a Keleti-Kárpátok lepkéinek kiváló ismerőjét. Miután visszament Cséaueszku Romániájába, levelezni kezdtünk.

Már 1979 telén meglátogattam, majd 1980 nyarára beterveztük, hogy kimegyek hozzá és együtt gyűjtünk. Elsőnek leutaztunk szülővárosába, Brassóba. Édesanyjánál laktunk, a Hosszú-utcában. Kimentünk a Cenkre meg a Bucsecsre. Meglátogattuk a Brătăşeanu családot is, ahol még ott volt a híres gyűjtemény. Aztán vissza Csíkszeredába. Napokig vele vagy egyedül gyűjtöttem Szereda környékén, Menaságon, Szentkirályon, kinn Zsögödön vagy éppen a Somlyón. Együtt átmentünk a Gyimesekbe is, le az ezeréves határig. Aztán tettünk egy nagy túrát Gyilkostótól ki Háromkútra majd át az Egyesköre. Gyilkostó környékén abban az évben a Nagy apolló gradációja volt. A klaszszikus kupási élőhelyen meg fönn a Cohárdon is repült, de igazán sok a szoroson túl, már Gyergyóbékás határában volt belőle. Sose felejttem el azt a napot!

1981-ben egy magyarországi rovarászokból álló expedícióba is besegített. A résztvevők Szeredában találkoztak. Én a Gyimesekből jöttem, népzenegyűjtésből. Néhányan nála laktak. Abban az időben ez tiltott dolog volt, tudniillik a rendelet szerint külföldi állampolgárnak csak szállodában lehetett megszállnia. Zoltánt valamelyik szomszédja feljelentette, komoly bírságot szabtak ki rá. A szekuritáte egyébként is állandóan behívatta, de azután még nehezebb lett a helyzete. Tudom, hogy a kihallgatásokat emelt fővel, de a lelke mélyén igen nehezen viselte. Azt hiszem sajátos, fanyar humorával oldotta fel ezt a feszültséget is.

Ő volt az első erdélyi lepkész, aki aggregátorral lámpázva gyűjtött éjszakai lepkét: Vojnits András-sal mentek ki a Somlyóra és ott világítottak. Több érdekes fajt is fogtak, köztük az *Ochropleura musiva*-t. Ezt nagy büszkeséggel mutatta nekem. Nagy patrióta volt, a Keleti-Kárpátok szerelmese és a lepkék valóban jó ismerője. Már később, a „forradalom” után Székely Leventével meg Szabó Gyulával (1933-2012), és más lepkésztársakkal, bejárta a klasszikus erdélyi meg regáti lelőhelyeket és gyönyörű gyűjteményt állított fel.

Két történelmi értékű, Izsák Zoltán által gyűjtött Mocsári szénanimfa (*Coenonympha tullia*) példány a Magyar Természettudományi Múzeum lepkegyűjteményében. A lápokat mára lecsapolták, a lepke ezekről a helyekről eltűnt (fotó: Katona Gergely)

A szászok iskoláján nevelkedett. Pontosan cédulázott és szépen preparált. Hozzánk, a múzeumba is hozott mindig egy-két érdekes fajt, amiből úgy gondolta, hogy itt is kell legyen bizonyítópéldány.

A magyar lepkészet mindig emlékezni fog rá, faunisztikai cikkei a legmegbízhatóbb források közé tartoznak, tehát a lepkészet tudománya is gazdagon meríthet tőle a közeli és távoli jövőben egyaránt. Reméljük, hogy híresen szép gyűjteménye megfelelő helyre kerül, és az is megmarad a jövő nemzedéki számára kútfőnek. A legjobb helye természetesen a Székely Nemzeti Múzeumban lenne. Bízunk benne, hogy a [Székelyhon](#) meg tudja őrizni ezt a kincset!

Izsák Zoltán a gyilkostói Kupás-patakában Nagy apolló (*Parnassius apollo*) gyűjtés közben, 1980 nyarán (fotó: Bálint Zsolt)

Bálint Zsolt, Budapest

Orosz András 80 éves

Orosz Andrást gyerekként minden érdekelte, mindenbe belekóstolt. Lelkes természetbúvárként járta az erdőket-mezőket, figyelte az állatokat, gyűjtötte a rovarokat, de a középiskola befejeztével végül a Műszaki Egyetemre jelentkezett, ahol 1962-ben szerzett villamosmérnöki diplomát, s kutatómérnökként kezdett dolgozni az „iparban”. A természet iránti érdeklődése azonban leküzdhetetlennek bizonyult, Agócsy Pál közvetítésével hamarosan bejáratos lett a Múzeumba, ahol Soós Árpád szárnyai alatt a kabócákkal kezdett foglalkozni. Mérnöki munkája mellett hamarosan a kabócák egyik legjobb hazai specialistájává nőtte ki magát. A hetvenes évektől bekapcsolódott a nemzeti parkos kutatásokba, a külföldi utazások könnyebbé válásával pedig Európa és Ázsia számos országába eljutott, és jelentős rovaranyagot hozott haza. 1992-es nyugdíjazása után a Múzeum Állattárában kapott állást, ahol hosszú éveken át jóformán egymaga vitte a vállán a Szipókás Rovarok Gyűjteményét. Végül 2005-ben ment végleg nyugdíjba a Múzeumból, azonban ez szinte semmilyen érzékelhető változással nem járt, hiszen azóta is (immár önkéntesi szerződéssel) minden nap nyolctól négyig a régi munkaasztala mellett ülve dolgozik töretlen lelkesedéssel, tavasszal és ősszel néha egy-egy napos megszakítással, mikor a révfülöpi szőlőjében, esetleg otthon, a jelentős hagymás gyűjteményt őrző növényházában és kertjében munkálkodik. Publikációs tevékenységében különösen a mérnöki precizitással készített illusztrációi emelendők ki.

Orosz András köszöntése munkahelyén, az Állattárban (2016. május 20, délelőtt)

Orosz András köszöntése a rovertani ülésen (2016. május 20, délután)

A hazai rovarászközösség aktív tagja, a Magyar Rovartani Társaságba 1963-ban lépett be, több mint három évtizede rendszeresen tagja a választmánynak, 1993-tól egy cikluson keresztül alelnöki tiszteletet töltött be. 1984-ben a Frivaldszky emléklakett bronz fokozatával tüntették ki. Régóta szoros kapcsolatot ápol a Rovartani Tanszékkal, rendszeres előadások mellett részt vett számos alkalmazott kutatásban és ezek kapcsán hatalmas idő- és energiaráfordítással több hazai kabócászt is kinevelt; nagy fájdalma, hogy nagy részük nem maradt meg a pályán. Jómagam Andrást azóta ismerem, hogy először léptem át a Múzeum küszöbét, és nehéz elmondani, hogy mennyi szakmai és emberi segítséget kaptam tőle. András az a fajta ember, aki mindenkinek szó nélkül, minden mást félretéve azonnal segít, és mindig van valami épkezláb, gyakorlatias ötlete, amivel átlendít a holtpontra; egy stabil igazodási pont a Múzeum labilis világában. Isten éltesse, András, kívánok még sok évet együtt, sok új fajt, sok befejezett kéziratot!

Rédei Dávid, Tiencsin

Sajtófigyelő

Bizarr állatra leltek a horvátországi barlang mélyén

Különleges élőlényt fedeztek fel egy horvátországi barlangban. A rovar teljes sötétségben tengeti az életét, így kénytelen vakon repülni.

A kutatók szerint azért szenzációs a felfedezés, mivel az állat feltételezhetően repül a teljes sötétségben, mivel ragacslapokkal sikerült befogni. A barlangok sötétjében élő

troglobiontok (barlanglakók) ugyanis, még ha rendelkeztek is őseik szárnyakkal, azokat elvesztik. Az árvaszúnyogok családjába (Diptera, Chironomidae) tartozó fajt a Lukina Jama-Trojama barlangrendszerben fedezték fel norvég, német és horvát kutatók, körülbelül 980 méter mélyen, és a *Troglocladius hajdi* nevet kapta.

<http://www.origo.hu/tudomany/20160531-barlang-allatok-felfedezes-horvatorszag.html>

Amikor egy Facebook-poszt segít egy lepkehernyó-gyilkoson Minden idők legnagyobb magyar kártérítési perét nyerte meg egy hajdúsági gazda

A történet röviden: egy hajdúsági gazda 2012 telén bokrokat ritkított a telkén. A természetvédelmi őr feljelentette, miszerint ezzel felbecsülhetetlen kárt okozott az ott élő keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*) állományban. Mivel egyetlen imágó (vagy tojás, lárva, báb) eszmei értéke 250.000 Ft, és akár több ezer hernyó is elpusztulhatott az irtás következtében, a kár mértékét az ügyészség 10.000.000.000 Ft-ban határozta meg! És bár igaz, hogy a végén „csupán” másfél milliárd kifizetését kérték, az ügyet felkapta a bulvársajtó, nem éppen kedvező fényben tüntetve fel a természetvédelmet, rovarokat, rovarászokat stb.

Végül hosszas jogi hercehurca utána a gazdát felmentették, a perköltséget pedig (ami meghaladja a 300.000 Ft-ot!), az államnak kell fizetnie...

Akit érdekel az ügy, az itt részleteket olvashat róla:

<http://velvet.hu/helyszinelo/2016/06/03/lepke-per/>

http://index.hu/belfold/2014/04/11/1_5_milliardos_lepkeirtas_a_hajdusagban/

http://velvet.hu/helyszinelo/2016/04/28/amikor_egy_facebook-poszt_segit_egy_lepkehernyo_gyilkoson/

<http://444.hu/2016/06/03/a-kokadi-gazda-nyerte-meg-az-evezred-bagolylepkeperet>

Rövid Hírek

„Behurcolt és invazív állatok Magyarországon” címmel szervezett az MTA Biológiai Tudományok Osztálya tudományos ülést 2016. május 6-án.

A jelenlevők a következő 10 perces előadásokat hallgathatták végig: Botta-Dukát Zoltán: *A magyarországi behurcolt és inváziós növényekre vonatkozó ismeretek összegyűjtésének tapasztalatai*, Varga Zoltán: *A biológiai invázió általános kérdései*, Varga András: *Behurcolt és invazív puhatestűek Magyarországon*, Orosz András, Vének Gábor: *Invazív szipókás rovarok helyzete hazánkban*, Merkl Ottó: *Kártevő bogárjövemények Magyarországon: pillanatfelvétel 2016-ban*, Soltész Zoltán, Zöldi Viktor: *Behurcolt és invazív csípőszúnyogok Magyarországon*, Papp László: *Behurcolt és invazív legyek Magyarországon*, Ronkay László: *Behurcolt és invazív lepkék a hazai faunában*, Vas Zoltán: *Behurcolt hártványászárnyúak Magyarországon*, Hornung Erzsébet, Samu Ferenc, Zsuga Katalin: *Betolakodók és csendes hódítók: példák az ízeltlábúak köréből*, Erős Tibor, Vörös Judit: *Áttekintés a hazai idegenhonos és invazív halak, kételtűek és hiüllők helyzetéről*, Szép Tibor: *Behurcolt és invazív madárfajok szerepe a hazai madárfauna változásában*, Csorba Gábor: *Mit csinálnak az emlős özönfajok Magyarországon?*

HA

foto: Haltrich Attila

Vétek Gábor és Orosz András a tudományos ülés szünetében

A 2016-os Év Rovara a mezei tücsök

Immár hatodik éve jelöli/választja meg az Év Rovarát a Magyar Rovartani Társaság. 2010-2013 között az MRT Választmánya még jelölte és meg is szavazta a kiválasztott rovar, két éve viszont már csak „jelöli”, hogy aztán, akárcsak a többi Év Élőlényét (év madara, év hala, év fája stb.), ezt is internetes szavazás döntse el. És ha ez nem is annyira izgalmas, mint az Év Hala esetében, ahol évek óta folyik a „harc” a horgászok és a halbiológusok között, amit rendszerint a horgászok nyernek, az idei évben hozott meglepetést. A három pályázó, a mezei tücsök, a szarvasbogár és a kisasszony-szitakötő volt. Sokáig olyan toronymagasan vezetett a szarvasbogár, hogy már el is kezdtük készíteni róla az oktatási anyagot. Aztán a véghajrában mégis a mezei tücsök nyert! Állítólag masszív kampány segítette, hogy ez így legyen. Örülünk neki.

A fajról a legátfogóbb bemutató az alábbi linken olvasható, hallható, nézhető, titkárunk, Puskás Gellért összeállításában.

http://www.magyarrovartanitarsasag.hu/az_ev_rovara_2016.html

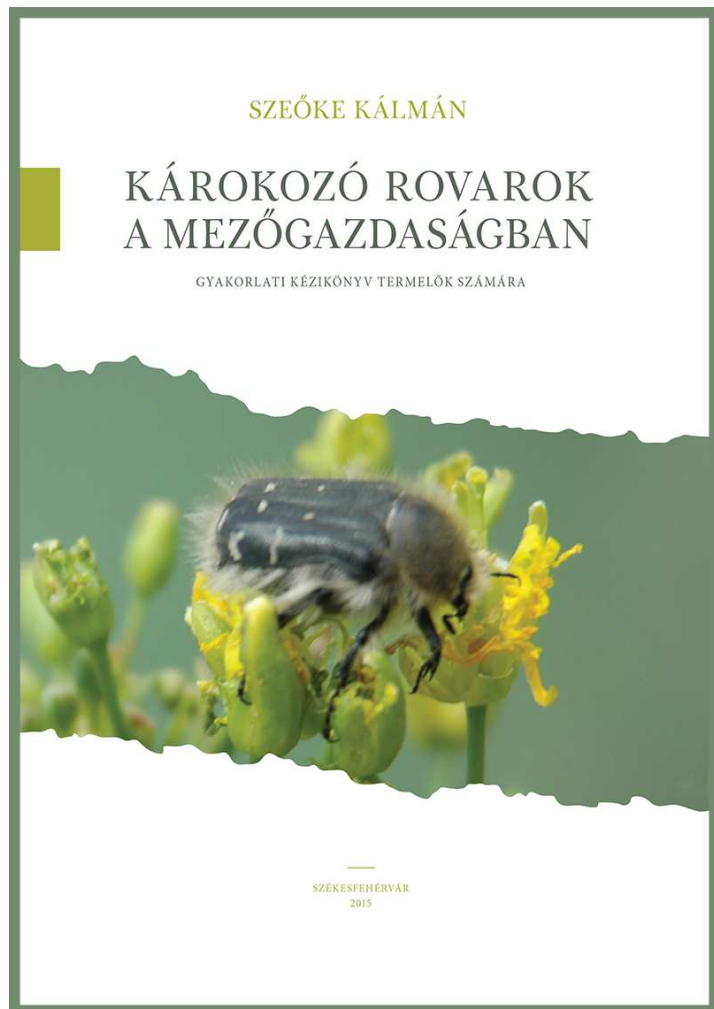

Mezei tücsök lárva (fotó: Puskás Gellért)

HA

Könyvismertetés

Szeőke Kálmán: Károkozó rovarok a mezőgazdaságban. A mintegy 300 oldal terjedelmű, színes, keménytáblás, fűzött, 16,8 cm × 23,8 cm méretű szakkönyv a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara Fejér Megyei Szervezete javaslatára íródott, és a Hajnalpír Kiadó gondozásában jelent meg 2016-ban.

Lassan talán már közhelynek tűnhet az egy-egy előadáson vagy szakmai anyagban ismételten előkerülő fogalom, miszerint az integrált növényvédelem a károsítók előrejelzésre épülő, majd okszerűen kivitelezett, a környezetkímélő védekezési megoldásokat a lehetőségekhez mérten előtérbe helyező eljárások racionális kombinációja. Frázis vagy sem, valószínűleg mindig lesznek fiatalok és idősebbek is, akik ennek tartalmán első ízben, vagy akár ismételten elgondolkoznak. Ha pedig ez megtörténik, az már fél siker. A nehéz feladat azonban ezután jön: Hogyan lehet integrált növényvédelmet a rendelkezésre álló tudományos ismeretekre alapozva a gyakorlatban is hatékonyan működő módon megvalósítani? Ebben lehet a növénytermesztők, növényvédelmi szakirányítók,

technikus- és mérnökhallgatók, de akár a kezdő gazdálkodók segítségére is a sok évtizedes szakmai tapasztalattal és kiemelkedő agrozoológiai munkássága elismeréseképpen Szelényi Gusztáv Emlékéremmel és Balás Géza Emlékplakettel is kitüntetett Dr. Szeőke Kálmán könyve. A szerző a gyakorló szakember szemével közelíti meg és mutatja be a növényvédelem témakörén belül a kártevő rovarok okozta jellegzetes elváltozásokat, a különböző rovargyűjtési, csapdázási és előrejelzési módszereket, valamint a védekezési lehetőségeket. A számos példával színesített általános áttekintő fejezeteket követően rendszertani felépítést követve ismerteti a legfontosabb szántóföldi kultúrákban, szabadföldi és hajtattott zöldségfélékben, valamint gyümölcsféléken, továbbá a raktározott terményekben potenciálisan megjelenő és kárt okozó leggyakoribb rovarfajokat. Az egyes fajok bemutatása a tápnövénykör és a kártétel bemutatásával kezdődik, melyet a károsító felismerését segítő leírás és életmódjának rövid, lényegre törő áttekintése követ, majd a védekezés és az előrejelzés irányelveiről, illetve lehetőségeiről olvashatunk. Ez utóbbi felépítés kapcsán kissé szokatlan lehet, hogy a védekezést követi a csapdázási és előrejelzési módszerek ismertetése. Talán logikusabb lett volna, ha a védekezési eljárások, azaz az adott károsító felmérésére alapozottan számításba vehető, illetve megtervezésre kerülő növényvédelmi lehetőségek áttekintése marad a leírások végére. A kiemelt, mintegy 150 rovarfaj kellően részletes bemutatását számos fotó színesíti, melyek a legtöbb esetben hatékonyan segíthetik egy-egy kártevő vagy kárkép felismerését.

**Péntes Béla és Szeőke Kálmán a könyv bemutatóján, Székesfehérváron
(2016 tavasza)**

Ha nem is minden fénykép kiemelt minőségű, az szinte valamennyiről elmondható, hogy „életszerű”, tehát nem elsődlegesen a művészi beállítás, hanem a „gazda szemével” való megközelítés volt a cél, azaz, hogy a termesztő, illetve a növényvédelmi szakember a képek alapján minél könnyebben azonosíthassa a kártevőt, illetve az okozott elváltozásokat a terepi felvételezések során. Dr. Szeőke Kálmán munkája a gyakorló szakembereken túl az okszerű növényvédelem iránt érdeklődő bármely olvasó számára hasznos, egyúttal olvasmányos információforrás lehet.

Megrendelhető 6000 Ft-os áron a kiadótól vagy Bakonyi Istvántól a 06-20-927-5757-es telefonszámon (<http://www.hajnalpirkiado.hu/index-10.html>).

Vétek Gábor, Budapest